

OCCAMOVA BRITVA

Vlak sa šinul vpred a vydával pritom melodický zvuk. Peter podriemkaval, no v duchu bol podráždený, pretože vlak meškal. Nikam sa neponáhľal, ibaže sa mu zdalo nespravodlivé, že veci nefungujú tak ako majú. Láskyplne pozrel na svoju dcéru Kristínku, ktorá sedela na sedadle oproti a uprene hľadela do tabletu. Akoby pre ňu prestala existovať akákoľvek iná realita než tá, ktorú vytvára žiarová obrazovka elektronického média.

Peter by najradšej svoju trinásťročnú dcéru pohladil a povedal jej, ako ju má rád. Vedel však, že by jeho emotívne gesto prinajlepšom len ticho pretrpela. Kristínka bola iná než ostatné deti – uzavretá a tak trochu zvláštna. Udalosti posledných rokov tomu nijako nepridali. Všimol si to, keď bola ešte malým dieťaťom. Raz spadla a rozbila si koleno. Bol vydesený, keď nepočul žiaden plač. Opýtal sa, či ju to nebolí a ona len detským hláskom odvetila, že áno, ale plač jej vraj nepomôže.

„Nemyslím si, že existuje nebo!“ povedala náhle Kristínka, no nezdvihla zrak.

„Čo sme si povedali o pohľade do očí, keď sa s niekým rozprávaš?“ napomenul ju Peter. S otráveným výrazom uprela na svojho otca meravý pohľad. Peter nevedel, či sa má skôr smiať alebo hnevať.

„Ako to myslíš, že neexistuje nebo?“ nadhodil náhle.

„Myslím si, že je to celé poriadny výmysel,“ odvetila Kristínka.

„Čo to čítaš?“ Peter sa natiahol po tablete, no ona bola rýchlejšia. Rýchlo ho schovala do svojho batohu.

„Prečo si mi povedal, že nebo existuje? Bolo to kvôli mamke?“ Dcéra na Petra vychrlila otázky a on sa odrazu zasekol. Pred piatimi rokmi Kristínina mamka náhle zomrela. Športovala, jedla zdravo a rozhodne nebola človekom, ktorý sa stresuje. Doktor povedali, že to bola pľúcna embólia, s ktorou sa vraj nedalo nič robiť. Peter musel vtedy osemročnej dcére povedať niečo povzbudzujúce a tak sa jej rozhodol oznámiť, že mamka je v nebi. Bolo až desivé, že Kristínka neplakala ani vtedy, keď sa dozvedela o smrti svojho rodiča. Iba sa spýtala, či musí ísť na pohreb.

„Budeme pochovávať tvoju mamu!“ skríkol na ňu vtedy Peter pomedzi slzy.

„Je studená a nehýbe sa,“ oznámila na pohrebe Kristínka sklamaným hlasom. „To nie je moja mamka.“ Ešte aj po tých rokoch Peter cítil ten zvieravý pocit, keď si pomyslel na to, ako sa na dcéru vtedy nahneval. Pritom by dal čokoľvek za to, aby sa s tým vedel vyrovať tak, ako ona. Nebol z ľudí, ktorý dokáže ísť jednoducho ďalej a žiť svoje životy bez ohľadu na to, čo sa stalo. Upol sa na svoju dcéru, možno až príliš. Vedel, že jeho rodina aj známi si myslia, že Kristínku rozmaznáva. Nedokázali pochopiť, že je iná. Rozmaznať ju bolo takmer nemožné, keďže si robila od malička všetko po svojom – dokonale a predsa inak. Nebola neposlušná to nie, ale bola príliš...

„Máte tu voľné?“ opýtala sa objemná pani v stredných rokoch, ktorá udýchane otvorila dvere. V rukách mala množstvo nákupných tašiek.

„Vidíte tu nejakú cudziu batožinu alebo miestenky?“ odpovedala jej Kristínka. Peter vedel, že to nerobí z drzosti, ale pretože nerozumie tým malým, ale dôležitým spoločenským rituálom. Začalo to v siedmych rokoch a on sa vtedy so ženou rozprával o tom, že dajú Kristínku vyšetriť. Po jej smrti z toho vzišlo. Sám sa s ňou dokázal bez problémov dohodnúť. Dokonca

mal pocit, akoby býval s nejakým starovekým zákonodarcom a nie dieťaťom v puberte. Peter si však všimol, že tá pani podľa očakávania vrhla na jeho dcéru zarazený pohľad.

„Dobrý deň, samozrejme, posad'te sa!“ vyzval Peter neznámu.

„Keby som tu nebola, môj otec by sa za mňa zrejme ospravedlnil, aby ste to nebrali zle a povedal, že som trochu iná,“ povedala Kristínka pozerajúc z okna. Peter videl ako sa neznáma pri jej slovách strhla. Sám sa v tejto chvíli cítil ako pokrytec. Ako môže jeho dcéra vedieť, že sa iným ľuďom sem-tam ospravedlní za jej správanie?

„Neodpovedal si mi!“ naliehala Kristínka a nasilu uprela na otca vyzývavý pohľad. Ten zavadil pohľadom o krížik, ktorý sa neznámej spolu sediacej hompál'al na krku.

„Teraz nie je správny čas ani miesto,“ napomenul ju Peter.

„Pretože je tá pani pobožná a verí v nebo?“ opýtala sa Kristínka. „Kresťania majú byť zhovievaví a tolerantní. Takže tej pani to vadit' nebude. Pretože ak áno, nebola by skutočnou kresťankou.“

„Kristína!“ vyhrklo z Petra.

„Len ju nechajte,“ povedala dobromyseľne žena. „Keď boli moje dcéry v jej veku, neviete si predstaviť čo všetko stvárali. Všade samé obrátené kríže a bezbožné zobrazenia. Potom však dospeli, založili si rodiny a so všetkým tým rebelovaním prestali.“

„Ja nerebelujem, len chcem vedieť pravdu!“ povedala Kristínka. Peter sa nadýchol a videl ako neznáma s úsmevom prikývla.

„Neviem, či existuje nebo,“ povedal úprimne. „To sa však zvykne hovoriť deťom, ktorým...“

„...zomrie rodič?“ opýtala sa Kristínka.

„Chcel som povedať, ktorým sa stane nešťastie,“ podotkol Peter. „Prečo sa ma na to vlastne teraz pýtaš?“

„Mala som chvíľu,“ odvetila Kristínka ako by to bolo niečo úplne samozrejme.

„Vážne?“ usmial sa jej otec. „Aj ja som bol mladý a chcel som...“

„Nie takú chvíľu,“ odvetila Kristínka. „Proste som sa odrazu zamyslela a zistila som, že všetko, o čom si myslíme, že je pravda, je buď lož alebo na to nevieme odpovedať.“

„Od koho si také myšlienky pochytila? To máš z tých kníh, ktoré tak dychtivo čítaš?“ Peter ukázal prstom na batoh, v ktorom jeho dcéra schovávala svoju elektronickú knižnicu.

„Poslal mi ich môj kamarát,“ odvrkla Kristínka vyhýbajúc sa otázke. Peter zodvihol obočie, no nepovedal nič. Nevedel o tom, že by Kristínka mala nejakých kamarátov. Ako malá s tým nemala problém. Avšak teraz keď bola vo veku, kedy si deti začínali zakladať na tom, aby sa nestretávali s odpadlíkmi, to mala ťažké.

„Aký kamarát?“ vyzvedal sa Peter.

„No predsa Daniel,“ odvetila Kristína. „Občas si píšeme.“ Peter takmer vyskočil z kože. Daniel bol kamarátom Kristínkinej mamy z detstva. Teraz učil na univerzite a – posielal jeho trinásťročnej dcére knihy, vďaka ktorým kládla všetky tieto nezmyselné otázky.

„Nechceš, aby sme boli v kontakte, vidím ti to na tvári,“ povedala pokojne Kristínka. Nevyjadřila sa však k tomu, aký postoj zaujme k želaniu otca ona sama.

„Prečo sa navzájom potrebujeme klamať?“ pokračovala vo svojej úvahe, ktorú formulovala pomocou otázok.

„Nemyslím si, že je to také jednoduché,“ odvetil Peter. „Predsa nemôžeš chcieť za jeden deň vyriešiť všetky záhady sveta, však?“ snažil sa odľahčiť situáciu.

„Podľa niektorých mysliteľov pokiaľ neexistuje Boh ani nebo, tak náš život nemá zmysel,“ povedala Kristínka. Nebola skleslá ani smutná, len to sucho konštatovala. Peter videl, ako sa žena na sedadle vedľa Kristínky rýchlo prežehnala.

„To predsa nikto nemôže vedieť!“ oponoval Peter.

„Podobne ako nemôže nikto potvrdiť existenciu Boha a neba. Práve preto by sme mali použiť Occamovi britvu. Ide o metódu pomenovanú po britskom filozofovi zo 14. storočia. Vlastne je to len metafora na jeden z jeho názorov.“

„Čože?“ nechápal Peter. Vedel, že raz príde deň, keď ho bude jeho dcéra poučovať a on na ňu bude hrdý. Nevedel však, že to bude tak skoro.

„V krátkosti povedané,“ oznámila Kristína tónom, akým učiteľ vysvetľuje prváčikom základné súčty, „ten jednoduchší prístup je ten správny. Nie je nutné zvyšovať množstvo problémov, ktoré musíme riešiť či prístupov, ktorými ich riešime.“

„To znamená Occamova britva?“ opýtal sa Peter.

„Nie presne, pôvodne sa týkala univerzálií,“ odvetila Kristínka, ale v súčasnosti si ju odborníci upravili do vyššie uvedenej podoby.“ Peter sledoval svoju dcéru, počul jej slová, no predsa nedokázal uveriť, že ich vyriekla. Bolo to ešte len dieťa. Nedávno sa prehánala na trojkolke a on na ňu dával pozor, aby sa nedostala na cestu, kde jazdia autá. Teraz mu tu prednáša o nejakých filozofických teóriách.

„Prečo teda nemôže existovať nebo?“ opýtal sa Peter, aby sa uistil.

„Nepovedala som, že nemôže existovať. Len je pravdepodobnejšie, že neexistuje, pretože toto vysvetlenie je zložité. To nás privádza k ďalšej otázke.“

„A tou je?“ vzdychol si Peter.

„Prečo je niečo a nie nič?“ Kristínka si zahryzla do pery. Tá otázka ju zrejme nesmierne trápila. Petrovi sa zdala nezmyselná, ale nemal na výber a snažil sa dcére vyjsť v ústrety.“

„Opäť Occam?“ opýtal sa s úsmevom.

„Nie, Leibniz,“ odvetila Kristínka, ignorujúc fakt, že toto meno nemeckého filozofa jej otcovi nič nehovorí. Peter videl ako sa mu dcérka stráca. Pokiaľ s ňou aspoň čiastočne neudrží krok, možno ju stratí navždy. Nemohli spolu zdieľať dotyky, emotívne narážky či iné spoločné skúsenosti tak typické pre otcov a dcéry. Mohli však viesť dialóg.

„To nesedí,“ začal Peter. „Pokiaľ by Occamova britva skutočne platila, svet by neexistoval, pretože to by bolo jednoduchšie ako jeho existencia. A to už nehovorím o existencii ľudí.“ Kristínka na neho vážne pozrela, tento krát bez donútenia a na perách sa jej objavil náznak úsmevu. Bol to jej zrejme najšťastnejší výraz, ktorý Peter videl za posledné roky.

„Tiež si to myslím,“ povedala ticho. „Potom však nič nedáva zmysel.“

„Možno je to súčasťou Božieho plánu,“ zapojila sa pani z vedľajšieho sedadla do ich plánu. „My, obyčajní ľudia nemôžeme pochopiť Jeho plán.“

„Pokiaľ by existoval Boží plán,“ oponovala Kristínka, „nemali by sme slobodnú vôľu, pretože by všetko bolo dané a naše rozhodovanie by bolo len ilúziou. To je logické.“ Pani vedľa nej sa len nepokojne zahniezdila.

„Alebo je Boh proti logike?“ opýtala sa Kristínka. „Ako však môže byť proti nej, ak je vševedúci a navyše má plán, ktorého súčasťou musela byť aj logika, keďže jej umožnil vzniknúť?“

„Možno je práve Boh tým jednoduchším vysvetlením,“ začal Peter. „Aspoň pre väčšinu ľudí.“ Vyslovovalo sa mu to ťažko. Sám nebol veriacim, aspoň nie v cirkevnom zmysle. Pokúšal sa však o spojenie so svojou dcérou a to viedlo skrz zložitý rozhovor.

„Ľudia sú vďaka nemu lepší,“ doplnila neznáma pani.

„Nemyslím si to,“ povedala Kristínka. „On všetko komplikuje. Navyše kresťania nemusia byť lepšími ľuďmi, práve naopak.“

„Ale áno, pretože veria v nebo a život po smrti,“ nedala sa pani. Kristínka však pokrútila hlavou.

„Kresťan, konkrétne katolík môže spáchať čokoľvek zlé a pred smrťou sa vyspovedať a všetko mu bude odpustené. To je presne ten spôsob ako beztrestne páchať zlé veci po celý svoj život.“ Peter pokrútil hlavou. Kde sa to všetko v jeho dcére vzalo? Vo svojej argumentácii nebola agresívna. Snažila sa len domôcť pravdy. Zrejme tak ako väčšina ľudí. Teda aspoň dokiaľ sa nestanú staršími a nezavalia ich povinnosti a starosť o rodinu. Peter si až teraz všimol, že neznáma odišla. Radšej stála na chodbe a čakala na svoju výstupnú stanicu, než aby zdieľala rovnaký priestor s jeho dcérou. Petra z toho bolelo pri srdci, pretože to bolo neblahou predzvesťou budúceho života jeho dcéry.

Pokiaľ sa Kristínka nezmení, takéto odmietnutie bude zažívať pravidelne. Ľudia od nej budú odchádzať, vyháňať sa jej a pokiaľ zistia, že majú silu či moc, tak si na nej vybijú svoje zúfalstvo. Peter natiahol ruku a dcéru pohladil po hlave. Bolo to spontánne a on si neskoro uvedomil, že Kristínka neznáša dotyky. Nechápavo sledoval svoju ruku, ktorá sa beztrestne dotýka gaštanových vlasov milovanej bytosti. Neodtiahla sa. Zbadal, že má trocha prižmúrené oči a zaťaté zuby. Rýchlo ruku stiahol. Nechcel, aby sa premáhala len preto, že on cíti potrebu vyjadriť jej cit dotykom.

„Prečo?“ opýtal sa nechápavo.

„Vyšiel si mi v ústrety,“ povedala Kristínka. „Muselo to byť ťažké.“

„Podobne ako pre teba vydržať môj dotyk,“ dodal Peter. Súhlasne pokývala hlavou.

„Prečo sa tak náhle zaujímať o také zložité témy?“

„Pretože som iná a chcem vedieť prečo,“ odvetila pokojne.

„Možno si trocha zvláštna, ale to neznamená, že musíš spochybňovať všetko okolo seba.“

„Čo ak musím?“ opýtala sa Kristínka a v jej očiach sa zablykli slzy. Peter sa vydesil. Nevidel svoju dcéru plakať odkedy prestala byť batoliatom.

„To je nezmysel,“ odvetil Peter. Najradšej by ju objal, ale vedel si predstaviť tie nesmierne muky, ktoré by pritom vytrpela a tak sa toho nápadu vzdal.

„Mám Aspergerov syndróm,“ povedala Kristínka. „Nedávno som prechádzala mamkine veci a všimla som si, že ste ma ako dieťa chceli poslať na vyšetrenie. Niečo som si o tom prečítala a urobila si online test. Takmer vo všetkých bodoch som mala zhodu.“

„To nevádi,“ chlácholil ju Peter, no cítil ako ho v očiach pália slzy. Ako to mohol tak zanedbať? Vedel, že s jeho dcérou nie je niečo v poriadku, ale stále to pripisoval strate rodiča v mladom veku. Kristínka excelovala v škole a nemala „typické“ problémy, čo z nej činilo skvelé aj keď trocha zvláštne dieťa.

„Tak preto všetky tie otázky?“ opýtal sa ticho.

„Nie,“ odvetila Kristínka pohotovo. „Chcela som sa presvedčiť, či spolu stále dokážeme komunikovať. Potrebovala som tiež zistiť, čo bude pre nás vzťah jednoduchšie – oznámiť ti to alebo nie. Potrebovala som zistiť, či túžiš po pravde alebo ilúzii.“

„Som rád, že tá britva nerozrezala puto medzi nami,“ povedal Peter. Až teraz si uvedomil, že keby zvláštnym dcériným „testom“ neprešiel, zrejme by sa mu už nikdy neotvorila. Kristínka upierala pohľad z okna a na perách sa jej objavil šťastný úsmev.